

Briuselis, 2021 m. spalio 1 d.
(OR. en)

12174/21

SOC 536
EMPL 390
EDUC 309
ECOFIN 887

PRANEŠIMAS

---

nuo:	Socialinės apsaugos komiteto
kam:	Nuolatinų atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Pagrindiniai socialiniai iššūkiai. Pagrindinės SAK gairės, grindžiamos Socialinės apsaugos rodiklių apžvalgos metine peržiūra - Patvirtinimas

---

Delegacijoms pateikiamos pagrindinės išvados, grindžiamos Socialinės apsaugos rodiklių apžvalgos metine peržiūra ir socialinės apsaugos politikos raida; galutinę šių išvadų redakciją 2021 m. rugsėjo 21 d. parengė Socialinės apsaugos komitetas, kad 2021 m. spalio 15 d. jas patvirtintų Taryba (EPSCO).

Visas ataskaitos tekstas pateikiamas dok. 12174/21 ADD 1.

Prie šios ataskaitos pridėti Socialinės apsaugos rodiklių apžvalgos (SARA) duomenys apie šalis pateikiami dok. 12174/21 ADD 2–4.

Pagrindinės išvados

1. Įgyvendindamas savo įgaliojimus pagal SESV 160 straipsnį, Socialinės apsaugos komitetas (SAK) parengė Tarybai skirtą socialinės padėties ES ir politikos raidos valstybėse narėse metinę apžvalgą, grindžiamą naujausiais turimais duomenimis ir informacija. Atsižvelgdamas į tai, SAK akcentuoja toliau išdėstytas išvadas ir bendrus prioritetus, kuriais turėtų būti vadovaujama atliekant parengiamąjį darbą, susijusį su 2022 m. metine tvaraus augimo strategija.

Plataus masto gerėjimas socialinėje srityje artėjant strategijos „Europa 2020“ apimamo dešimtmečio pabaigai....

2. Prieš 2020 m. pradžioje prasidedant COVID-19 pandemijos protrūkiui ES išgyveno stabilų ekonomikos ir užimtumo lygio augimo laikotarpį, todėl ES galėjo geriau atsigausti po finansų ir ekonomikos krizės, kuri smogė 2008–2009 m., neigiamų padarinių ir net padaryti tolesnę pažangą, jau pradėjus įgyvendinti strategiją „Europa 2020“.
3. 2019 m. ES ekonomika toliau augo, užimtumas pasiekė didžiausią kada nors užregistruotą lygį, o nedarbo lygis ES – 6,7 % – buvo tapęs panašus į tokius lygius, kurie paskutinį kartą buvo užfiksuoti prieš 2008 m. krizę.
4. Kadangi užimtumas stipriai išaugo, ES namų ūkių finansinė padėtis, kurią atspindi bendros disponuojamosios namų ūkių pajamos, gerėjo ir tai sudarė sąlygas **daugelio kitų socialinių rodiklių gerėjimui plačiu mastu**. Be kita ko, tai apėmė visų gyventojų ir vaikų didelio materialinio nepritekliaus lygio, per didelių išlaidų būstui rodiklio ir skurdo ar socialinės atskirties rizikos sumažinimą daugelyje valstybių narių. Vis dėlto, žmonių, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose (beveik) nė vienas narys neturi darbo, skurdo rizikos padidėjimas ir skurdo gilumo bei ilgalaikiškumo sustiprėjimas daugelyje valstybių narių parodė, kad kai kurie socialinės padėties aspektai buvo vis dar akivaizdžiai blogesni, palyginti su 2008 m.

5. **Asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, skaičius** toliau mažėjo, nors ir nepasiekė strategijoje „Europa 2020“ nustatyto skurdo sumažinimo tikslo – asmenų, kuriems gresia ši rizika, skaičių sumažinti 20 mln.; 2019 m., palyginti su 2008 m., žmonių, kuriems grėsė ši rizika, skaičius sumažėjo beveik 10 mln. (arba sumažėjo beveik 12 mln., neįtraukiant JK). Tai iš esmės nulėmė didelis asmenų, patiriančių didelį materialinį nepriteklių, skaičiaus sumažėjimas ir, mažesniu mastu, žmonių, gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose (beveik) nė vienas narys neturi darbo, dalies sumažėjimas.

... *prasadėjus COVID-19 protrūkiui sustojo*

6. **Dėl COVID-19 protrūkio sukeltos krizės** ir susijusių viruso plitimo valdymo priemonių, kurių ėmėsi valstybės narės, siekdamos kovoti su pandemija ir apsaugoti savo piliečių gyvybes bei pragyvenimo šaltinius, plataus masto teigiami socialinės padėties pokyčiai **buvo sustabdyti ir įgavo kitą kryptį**.
7. **Įvairūs socialinės ir ekonominės veiklos apribojimai padarė didelį poveikį ES ekonomikai**. Per visus 2020 m. Europoje BVP sumažėjo 6,0 %, nepaisant tvirtos Europos ekonomikos atsigavimo 2020 m. trečiąjį ketvirtį, kai vasarą suvaržymai buvo sušvelninti, tačiau vėliau vėl nustatyti siekiant suvaldyti antrąją COVID-19 bangą.
8. Tuo pačiu laikotarpiu **užimtumo lygis šiek tiek (1,5 %) sumažėjo, palyginti su ekonominės veiklos nuosmukiu** (tai sudarė beveik 3 mln. dirbančių asmenų mažiau, nei 2019 m.). Šį palyginti nedidelį užimtumo lygio sumažėjimą lėmė stiprus automatinis stabilizavimo priemonių įnašas ir masinis sutrumpinto darbo laiko tvarkos įvedimas valstybėse narėse (kai kuriai atvejais tam skirta ES parama iš *Europos laikinos paramos priemonės nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti* (SURE), ir kitos panašios darbo rinkos priemonės.

Socialinės apsaugos sistemos buvo pagrindinis namų ūkių pajamų stabilizavimo veiksnys ir nuolatinių galimybių naudotis socialinėmis paslaugomis rėmimo priemonė...

9. Socialinės apsaugos sistemos buvo pagrindinis stabilizavimo veiksnys remiant namų ūkių pajamas, kadangi svarbus vaidmuo švelninant bendrą namų ūkių pajamų sumažėjimą 2020 m. teko socialinėms išmokoms, įskaitant sutrumpinto darbo laiko tvarką. Dažnai buvo laikinai palengvintos galimybės naudotis socialinės apsaugos sistemomis, kad būtų padidintas sistemų veiksmingumas apsaugant tuos, kurie prarado darbą ar pajamas. Prie to mažesniu mastu prisidėjo pajamų ir turto mokesčių koregavimai ir kitos sparčiai patvirtintos socialinės politikos priemonės.
10. Kalbant apie šį stabilizuojantį poveikį, apskaičiuota, kad darbingo amžiaus gyventojų (18–64 m.) užimtumo pajamų mediana ES sumažėjo 7,2 %, palyginti su 2019 m., tačiau namų ūkių disponuojamųjų pajamų mediana, taip pat **bendra pajamų nelygė ir skurdo rizikos lygis išliko iš esmės stabilūs** (remiantis Eurostato 2020 m. pajamų išankstiniais įverčiais), nors skirtumai tarp šalių ir amžiaus grupių gana dideli.

... vis dėlto dabartinė krizė labiau paveikė tuos, kurie jau buvo pažeidžiamoje padėtyje.

11. Nepaisant švelninančio socialinės apsaugos sistemų vaidmens, **dabartinė krizė stipriau paveikė pažeidžiamus asmenis**, įskaitant dirbančius mažų garantijų arba nestandartinių formų darbą, neįgaliuosius ir ilgalaikės priežiūros poreikių turinčius asmenis (taip pat ir jų slaugytojus), jaunesnio amžiaus darbuotojus, kurių, tikėtina, neproporcingai daug dirba socialinių kontaktų ribojimo priemonių labiau paveiktuose sektoriuose, pažeidžiamoje padėtyje esančias šeimas ir vaikus, benamius, migrantus ir etnines mažumas. COVID-19 virusas ypač didelį pavojų kėlė visų pirma vyresnio amžiaus ir gretutinių sveikatos sutrikimų turinčių asmenų sveikatai. Be to, moterims, kurių ypač daug dirba ypatingos svarbos sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų sektoriuose, ypač gyvenančioms vienišų motinų namų ūkiuose, krizės metu teko padidėjęs darbo krūvis ir daugiau priežiūros pareigų.

12. 2021 m. nepaisant tam tikrų bendros finansinės Europos namų ūkių padėties pagerėjimo, dėl finansinių sunkumų¹ ir toliau ypač kenčia tie namų ūkiai, kurių pajamos yra mažos, o tai reiškia, kad **krizės finansinį poveikį ir toliau daug stipriau jaučia mažiausiai uždirbantys asmenys**. Pandemijos metu mažų pajamų namų ūkiai dažnai patyrė daugiau sunkumų, kadangi jie dažniau gyveno perpildytuose būstuose arba prastomis būsto sąlygomis ir namuose neturėjo prieigos prie interneto.
13. Nepaisant palyginti nedidelio pandemijos poveikio pensijų sistemoms trumpuoju laikotarpiu, išlieka vyresnio amžiaus asmenų pajamų nelygybė, o lyčių nelygybės apraiškos yra akivaizdesnės vyresniame amžiuje. Po dešimtmetį trukusio padėties gerėjimo ES nebedaroma tolesnės pažangos mažinant vyresnio amžiaus asmenų skurdo ar socialinės atskirties riziką.

Būsimi pokyčiai:

14. Naujausios prognozės² rodo, kad gerėjanti sveikatos padėtis, susijusi su didėjančiomis vakcinacijos apimtimis, o nuolatinis viruso plitimo valdymo priemonių laisvinimas vėl išjudina ES šalių ekonomiką, todėl 2021 m. BVP turėtų išaugti 4,8 %. Nors atsigavimo tempas įvairiose valstybėse narėse skirsis, **visos valstybės narės turėtų iki 2022 m. pabaigos sugrįžti į iki krizės buvusios gamybos apimties lygį**.
15. **Manoma, kad užimtumui atsigauti ir pasiekti iki krizės buvusį lygį reikės daugiau laiko**, kadangi gali tekti padidinti darbo valandų skaičių, kad bendrovės pradėtų vėl samdyti darbuotojus. Darbo rinkos perspektyvos priklausys ne tik nuo ekonomikos atsigavimo spartos, bet ir nuo to, kada bus sustabdyta politikos parama, taip pat nuo darbuotojų perskirstymo visuose sektoriuose bei įmonėse tempo po pandemijos ir žaliosios bei skaitmeninės pertvarkų kontekste.
16. **Manoma, kad socialinės apsaugos sistemoms ir toliau bus daromas spaudimas trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu**, atsižvelgiant į iššūkių sudėtingumą ir COVID-19 krizės poveikį pažeidžiamiausiems asmenims.

---

¹ Namų ūkiai, kurie pranešė „gyvenę iš santaupų arba įsiskolinę, kad padengtų einamąsias išlaidas“.

² [2021 m. vasaros ekonominė prognozė: Atvėrimas skatina atsigavimą | Europos Komisija \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/2021-summer-economic-prognosis-recovery-opens-up-eu)

Atsižvelgiant į tai, reikia apsvarstyti šias politikos gaires:

17. Norėdamos atsigauti po krizės ir geriau pasirengti būsimoms ekstremaliosioms situacijoms, **valstybės narės turėtų toliau pirmenybę teikti kovos su skurdu ir socialine atskirtimi priemonėms, spręsti didėjančios pajamų nelygybės klausimą, taip pat didinti socialinės apsaugos sistemų atsparumą.** Taikant nacionalines atsakomąsias priemones daugiausia dėmesio ir toliau turėtų būti skiriama pažeidžiamų asmenų padėčiai ir į jas turėtų būti įtraukti tokių asmenų rėmimo mechanizmai.
18. Turėtų būti intensyvinamos priemonės, kuriomis būtų užtikrinta **tvirta minimalių pajamų apsauga, susieta su galimybėmis naudotis aukštos kokybės socialinėmis paslaugomis ir patekti į įtraukias darbo rinkas,** laikantis aktyvios įtraukties požiūrio ir siekiant ES pagrindinio tikslo kovos su skurdu ir socialine atskirtimi srityje. Todėl reikės toliau investuoti į socialinį, ilgalaikės priežiūros ir sveikatos priežiūros sektorius bei į žmogiškąjį kapitalą arba prireikus šias investicijas padidinti. Tokios investicijos remtų atsigavimą ir prisidėtų prie automatinio stabilizavimo priemonių stiprinimo, taip padidindamos šalių ekonomikos ir visuomenės atsparumą būsimoms krizėms. Teikiant socialines paslaugas svarbios valdžios institucijų partnerės gali būti socialinės ekonomikos organizacijos.
19. Turėtų būti ir toliau struktūriškai sprendžiami **socialinės apsaugos** teisių aprėpties, perdavimo, tinkamumo ir skaidrumo klausimai, be kita ko, atsižvelgiant į laikinas priemones, kurių buvo imtasi reaguojant į krizę. Dėdamos šias pastangas valstybės narės turėtų vadovautis Tarybos rekomendacija dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių³. Valstybės narės skatinamos veiksmingai įgyvendinti neseniai pagal šią rekomendaciją pateiktus nacionalinius planus. Planų poveikis turėtų būti atidžiai stebimas.
20. Reikės toliau dėti tikslines pastangas, kuriomis būtų remiami **vaikai, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis,** be kita ko, vadovaujantis Tarybos rekomendacija, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema⁴. Visapusiški veiksmai, kuriais skatinamos lygios galimybės teikiant tam tikras pagrindines paslaugas vaikams, kuriems jų reikia, gali padėti suardyti skurdo perdavimo iš kartos į kartą modelį.

---

³ [Tarybos rekomendacija dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialinės apsaugos galimybių \(2019/C 387/01\)](#);

⁴ [Tarybos rekomendacija, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema \(\(ES\) 2021/1004\)](#)

21. Turi būti stiprinama **neįgaliųjų** socialinė įtrauktis vadovaujantis *2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija*⁵, užtikrinant įtraukesnę švietimą, tinkamas galimybes naudotis kokybiškomis sveikatos ir ilgalaikės priežiūros paslaugomis ir prie jų poreikių pritaikytą aktyvios darbo rinkos politiką.
22. Reikia papildomų pastangų siekiant **migrantų ir pabėgėlių** socialinės įtraukties; tam reikės integruoto požiūrio, susiejančio mokymą ir įgūdžių tobulinimą su užimtumo galimybėmis, taip pat užtikrinti galimybes naudotis paslaugomis, visų pirma sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu paslaugomis.
23. Taip pat reikia struktūrinių priemonių **benamystės ir atskirties dėl būsto** klausimams spręsti. Taikant tokias priemones pirmenybė turėtų būti teikiama integruotiems metodams, apimantiems prevenciją, galimybes greitai gauti nuolatinį būstą ir įgalinančių paramos paslaugų teikimą. Prireikus turėtų būti paspartinta arba pagerinta naujų socialinių būstų statyba arba galimybės gauti paramą aprūpinant būstu. Valstybių narių vakcinavimo planais turėtų būti užtikrinta tinkama prieglaudose gyvenančių žmonių ir prieglaudose negyvenančių benamių aprėptis. Turėtų būti visapusiškai pasinaudota Europos kovos su benamyste platformos galimybėmis siekiant stiprinti įvairių sprendžiant šį klausimą dalyvaujančių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą.
24. Vadovaujantis 2021 m. bendros SAK ir Komisijos pensijų adekvatumo ataskaitos⁶ išvadomis, daugiausia dėmesio ir toliau turėtų būti skiriama **ilgesnio laikotarpio iššūkiams, susijusiems su tolesniu pensijų adekvatumo ir tvaraus jų finansavimo užtikrinimu** senėjančios visuomenės ir kintančios ekonomikos bei darbo rinkos kontekste.
25. Valstybės narės turėtų toliau vykdyti **veiksmus, kad būtų pailgintas darbingas amžius**. Pastangos, dedamos siekiant koreguoti pensinį amžių ar karjeros reikalavimus, išmokas ar kaupimo normas siekiant atspindėti ilgėjančią tikėtiną gyvenimo trukmę, turėtų būti papildomos vyresnių žmonių aktyvumo strategijomis ir lanksčiomis darbo galimybėmis, įskaitant galimybę derinti pensijas ir darbo pajamas.

---

⁵ [2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija \(COM\(2021\) 101 final\)](#)

⁶ [2021 m. pensijų adekvatumo ataskaita, kurią kartu parengė SAK ir Europos Komisija](#)

26. Reikia nuolatinių pastangų siekiant **sumažinti vyrų ir moterų pensijų skirtumą**, taip pat užtikrinti **nestandartinių darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų** tinkamą pensinį draudimą ir galimybes kaupti teises į pensiją.
27. **Sveikatos priežiūros** srityje sveikatos sistemų atsparumo, veiksmingumo ir galimybių jomis naudotis didinimas ir toliau turėtų būti pagrindinis valstybių narių pastangų tikslas. Krizės metu išryškėjo **stiprių minimalios socialinės apsaugos sistemų** vertė ir **veiksmingo socialinių ir sveikatos priežiūros sistemų koordinavimo** strateginė svarba siekiant visiems suteikti galimybių naudotis kokybiška priežiūra.
28. Reikia vėl sutelkti dėmesį į **ligų prevenciją ir sveikatingumo skatinimą**, taip pat į **pirminės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo** gerinimą. Tai apima aprūpinimo gerai parengtu ir tinkamai remiamu **medicinos personalu** užtikrinimą.
29. Novatoriški sveikatos priežiūros paslaugų teikimo metodai galėtų padėti spręsti sveikatos srities darbuotojų trūkumo problemą. Mišrus metodas, kurio laikantis **fizinės sveikatos priežiūros paslaugos papildomos skaitmeninėmis paslaugomis**, gali padėti skatinti visų asmenų galimybes naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis. Tuo pačiu metu papildoma informacija ir parama turėtų būti teikiamos tiems, kurių skaitmeniniai įgūdžiai ir galimybės naudotis skaitmenine infrastruktūra yra riboti, siekiant užtikrinti, kad jie nebūtų palikti nuošalyje.
30. Pasibaigus COVID-19 pandemijai, vadovaudamosi 2021 m. bendros SAK ir Komisijos ilgalaikės priežiūros ataskaitos⁷ išvadomis, valstybės narės turi iš esmės suintensyvinti savo pastangas, kad būtų įveikti struktūriniai iššūkiai, susiję su **ilgalaike priežiūra**. Visų pirma tai apima galimybių naudotis aukštos kokybės, įperkamos ir prieinamos ilgalaikės priežiūros paslaugomis užtikrinimą visiems, kuriems jų reikia, su darbo jėga susijusių problemų sprendimą ir ilgalaikės priežiūros paslaugų teikėjų rėmimą, taip pat ilgalaikės priežiūros išlaidų efektyvumo didinimą augant paklausai ir mažėjant darbo jėgai, be kita ko, išnaudojant skaitmeninio potencialą ir daugiausia dėmesio skiriant prevencijai.

---

⁷ [2021 m. ilgalaikės priežiūros ataskaita, kurią kartu parengė SAK ir Europos Komisija](#)

31. Socialinę padėtį visoje Sąjungoje turėtų būti siekiama prioriteto tvarka gerinti **ne tik socialinės politikos priemonėmis**. Įgyvendinant visas reformas, įskaitant tas, kuriomis sprendžiami su žaliąja ir skaitmenine pertvarkomis susiję klausimai, turi būti atsižvelgiama į socialinius ir užimtumo aspektus. Paskirstomojo poveikio vertinimai gali padėti užkirsti kelią neigiamiems socialiniams padariniams.
32. Dedant pastangas atsigavimo laikotarpiu turėtų ir toliau būti vadovaujama **Europos socialinių teisių ramsčiu**. Ateinančiais mėnesiais ir metais įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį turėtų būti vadovaujama trimis naujais šio ramsčio veiksmų plano ES pagrindiniais tikslais, kuriuos Porto deklaracijoje⁸ palankiai įvertino ES vadovai ir kurie turės būti pasiekti iki šio dešimtmečio pabaigos užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse. Šiuo tikslu valstybių narių prašoma, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, nustatyti plataus užmojo aktualius nacionalinius tikslus, kurie būtų tinkamas įnašas siekiant ES tikslų.
33. Valstybės narės turėtų optimaliai išnaudoti lėšas, skirtas pagal **gaivinimo priemonę „Next Generation EU“**, taip pat padidintą 2021–2027 m. ES biudžetą. Visų pirma turėtų būti pasinaudota klimato apsaugos bei skaitmeninio ir investicijų į socialinę infrastruktūrą bei įgūdžius sinergija, taip prisidedant prie teisingos pertvarkos. Šioms lėšoms teks svarbus vaidmuo remiant atsigavimą, nes bus teikiamas finansavimas programoms, skirtoms ekonomikai atgaivinti ir pandemijos socialinio poveikio tendencijai pakeisti.
34. **Europos semestras tebėra viena iš veiksmingų koordinavimo priemonių** skatinant tvarų ir įtraukų ekonomikos augimą, konkurencingumą, užimtumą ir tinkamą socialinę apsaugą bei socialinę įtrauktį. Tebėra svarbu išlaikyti pusiausvyrą tarp laikinų tikslinių korekcijų, susijusių su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės taikymo pradžia, ir pirminės Semestro paskirties. Tame kontekste **turėtų būti išsaugotas EPSCO tarybos ir jos patariamųjų organų vaidmuo Semestro procese** vadovaujantis ankstesniais Semestro ciklais ir visapusiškai taikant Sutartį (SESV 148 straipsnį), taip pat atsižvelgiant į atitinkamus patariamųjų organų įgaliojimus.

---

⁸ [Porto deklaracija \(Tarybos svetainė, 2021 m. gegužės 7 d.\)](#)

35. Siekiant stiprinti socialinę Europą ir remti Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą ES ir valstybių narių lygmenimis, tinkamai atsižvelgiant į atitinkamą kompetenciją, **turėtų būti tęsiamas ES institucijų, valstybių narių, socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų konstruktyvus dialogas.**
36. **Europos Komisijos prašoma, atliekant parengiamąjį darbą, susijusį su 2022 m. metine tvaraus augimo strategija, atsižvelgti į pirmiau pateiktas politikos gaires.**
-